

УДК 330.15:911.37

DOI:10.5281/zenodo.11840097

І.В. Замула, д-р екон. наук., проф. (ДУ «ЖП» Житомир)

О.В. Шавурська, канд. екон. наук (ЖІ ПрАТ «ВНЗ «МАУП», Житомир)

ОЦІНКА СТАНУ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ УКРАЇНИ І ШЛЯХІВ ЇХ ВІДНОВЛЕННЯ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Усвідомлення людством глобальних проблем призвело до появи концепції сталого розвитку, яка спрямована на збереження обмежених ресурсів для майбутніх поколінь і зменшення антропогенного впливу на природні екосистеми. Подальший розвиток України має базуватися на засадах сталого розвитку, що задекларовано як пріоритетну стратегію розвитку країни. Вирішення соціально-економічних і екологічних проблем потребує комплексного підходу та впровадження екоінновації, ресурсної ефективності.

Екологічна ситуація в Україні знаходиться в кризовому статі через військове вторгнення Російської Федерації, оскільки постійні масовані ракетні атаки інфраструктурних об'єктів, створена екологічна катастрофа у гирлі Дніпра, що призвела до зниження солоності Чорного моря та проблем з питною водою. За два роки війни збитки, завдані довкіллю, становлять на понад € 2,4 трильйона, викиди в повітря зросли на понад 42 млн. т парникових газів [3].

Станом на 01.06.2023 року близько 30 % території України, а саме 174 км², потенційно забруднена вибухонебезпечними речовинами. Крім того, мінами забруднено близько 470 тис. га земель сільськогосподарського призначення [4], що спричинило додаткові ризики в сфері аграрного бізнесу та є вагомою перешкодою розвитку сільського господарства. За два роки вторгнення РФ на територію країни збитки в аграрному секторі сягають понад 80 млрд. дол. Для мінімізації ризиків в аграрній сфері необхідно розвивати аграрне страхування в країні. В Україні цей вид страхування слабо розвинений через завищену ціну страхових послуг, не високу конкуренцію між страховиками, обмежені знання аграріїв про видів страхування.

Підривом Каховської ГЕС 06.06.2023 року спровокована екологічна катастрофа, яка вплинула і на стан ґрунтів на півдні України. Зокрема, розлив Дніпра затопив частину земельного фонду. Після відходу води землі потребуватимуть очищення та відновлення. Зруйнована система зрошення та підйом ґрунтових вод негативно вплинули на родючість сільськогосподарських земель. Це створює

загрозу світовій продовольчій безпеці. Збитки завдані ґрунтам у результаті російсько-української агресії оцінюються у 12 млрд грн. [4].

Для відновлення нормального функціонування природних екосистем державна політика має бути спрямована на зменшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище та забезпечення безпечних умов для життя населення.

З початку війни в Україні пошкоджено або зруйновано велику кількість промислових об'єктів. Значна частина зазначених об'єктів розташована у тимчасово окупованих регіонах країни або в регіонах де точаться активні бойові дії. Після перемоги України необхідно особливу увагу звернути на залучення імпакт-інвестицій для відновлення промисловості з урахуванням цілей сталого розвитку.

За даними Державної екологічної інспекції станом на 07.07.2023 року загальна сума збитків від війни становила 2 070 млрд. гривень. На територіях, які були звільнені, екологічні збитки є дуже значними. Підрахунки Світового банку свідчать, що для відбудови інфраструктури Україні потрібно понад 486 млрд. дол., що більше ніж в два рази перевищує ВВП. Власними силами та під час воєнного стану Україна не в змозі створити та в повному обсязі профінансувати систему забезпечення екологічної, соціальної та економічної безпеки. Тому необхідно створювати умови для залучення іноземних інвестицій. Незважаючи на війну прямі інвестиції в 2023 році зросли в 3,69 разів (рис. 1).

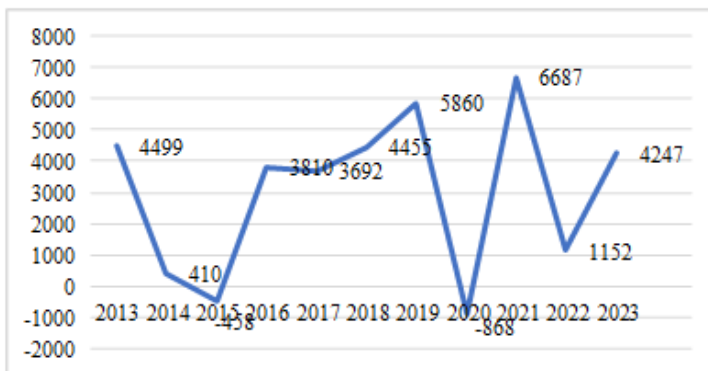

Рисунок 1 - Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за 2013-2023

Джерело: узагальнено авторами на основі [2].

Дані рис. 1 свідчать, що надходження іноземних інвестицій залежало від політичної ситуації в країні, зокрема зменшення

надходжень було в 2014-2015 роках та в 2020 році. У 2022-2023 роках іноземні інвестиції спрямовувалися в будівництво, сільське господарство та в ІТ сферу. У 2023 році стрімко зросли вкладення в резервні джерела енергії, а саме промислові генератори.

За даними НБУ в 2023 року отримано 42 млрд. дол. США фінансової допомоги, в тому числі 4,6 млрд. від МВФ [1]. У 2024 році очікується надходження фінансова допомога Україні 37 млрд. дол. США. Європейський союз затвердив пакет у розмірі 50 млрд. євро у вигляді грантів і кредитів, що заплановано передавати в 2024–2027 роках [1]. Фінансова підтримка від міжнародних партнерів направлена на відбудову країни. Таким чином, країни міжнародної спільноти висловлюють підтримку Україні для відновлення стану навколишнього природного середовища та інфраструктурних об'єктів, зруйнованих через війну.

Кризова екологічна ситуація в Україні ставить під загрозу існування майбутніх поколінь і подальший розвиток держави на принципах сталого розвитку. Вирішення екологічних проблем, спричинених війною, які загрожують національній екологічній безпеці, потребує добре організованої системи державного екологоорієнтованого управління, враховуючи Цілі сталого розвитку України до 2030 року. Забезпечення економічних інтересів країни залежить від сталого розвитку регіонів. Це означає, що досягнення цілей і завдань у сфері регіональної політики повинні сприяти формуванню можливостей для системних дій, спрямованих на протидію загрозам на регіональному рівні. Стан екологічної безпеки може відрізнитися в різних регіонах через нерівномірний соціальний розвиток, особливості економічного розвитку та розміщення виробничих сил, рівень інноваційності, якість людського потенціалу, інвестиційний клімат та інші фактори.

Інформаційні джерела

1. Zamula, I.V., Shavurska, O.V., Kireitseva, AV. (2024). Sustainable Development of Ukraine as an Innovative Approach to Its Post-War Recovery. *Science and Innovation*. 20 (3). 3–16.

2. Відомості офіційного сайту статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Завдана довікілью шкода внаслідок війни вже перевищує €2,4 трильйона. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3850599-zavdana-dovkillu-skoda-vnaslidok-vijni-vze-perevisue-24-triljona-strilec.html>

4. Затоплені землі та спалені ліси. Як росіяни воюють проти довікілья в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3723830-zatopleni-zemli-ta-spaleni-lisi-ak-rosiani-vouut-proti-dovkilla-v-ukraini.html>.